

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І.І. МЕЧНИКОВА
Геолого-географічний факультет

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Ректор ОНУ імені І.І. Мечникова

проф. Вячеслав ТРУБА

" 31 " 2023 р.

ПРОГРАМА
КОМПЛЕКСНОГО АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ
ЗА ФАХОМ "ТУРИЗМ"

Рівень вищої освіти:	перший (бакалаврський)
Галузь знань:	24 Сфера обслуговування
Спеціальність:	242 Туризм
Освітньо-професійна програма:	Туризм

Програма комплексного атестаційного екзамену за фахом "Туризм" для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної форми навчання: галузь знань - 24 Сфера обслуговування; Спеціальність - 242 Туризм; освітньо-професійна програма - "Туризм"

Розробники:

Сич Віталій Андрійович – доктор географічних наук, професор кафедри економічної та соціальної географії і туризму,

Яворська Вікторія Володимирівна – доктор географічних наук, декан геолого-географічного факультету, професор кафедри економічної та соціальної географії і туризму;

Топчієв Олександр Григорович - доктор географічних наук, завідувач кафедри економічної та соціальної географії і туризму, заслужений діяч науки і техніки України;

Коломієць Катерина Василівна - кандидат географічних наук, доцент кафедри економічної та соціальної географії і туризму.

"Погоджено"

Навчально-методична комісія геолого-географічного факультету

Протокол № 1 від "30" серпня 2023 р.

Голова комісії ВЛС Віталій СИЧ

"Погоджено"

Гарант ОПП "Туризм" першого (бакалаврського) рівня освіти спеціальності 242 Туризм ВЛС Віталій СИЧ

Затверджено Вченою радою геолого-географічного факультету

Протокол № 1 від "30" серпня 2023 р.

Голова ради ВЛС Вікторія ЯВОРСЬКА

ВСТУП

Підсумкова атестація здобувача здійснюється екзаменаційною комісією після завершення теоретичної і практичної частини навчання за відповідним рівнем вищої освіти.

Програма атестаційного екзамену підготовлена відповідно до галузевого стандарту вищої освіти та освітньо-професійної програми «Туризм» підготовки бакалавра зі спеціальності 242 «Туризм» галузі знань 24 «Сфера обслуговування».

Бакалавр - це освітній ступінь, що здобувається на першому рівні вищої освіти та присуджується закладом вищої освіти у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньо-професійної програми.

Атестаційний екзамен (іспит) – форма атестації здобувачів вищої освіти, що проводиться з метою перевірки рівня досягнень навчання здобувачів вищої освіти відповідно до отриманих ними знань, умінь та інших компетентностей відповідно до певної освітньої програми..

Мета атестаційного екзамену зі спеціальності – визначення фактичної відповідності рівня підготовленості здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 242 «Туризм» вимогам освітньо-професійної програми «Туризм».

Для успішного складання комплексного атестаційного екзамену за фахом студент повинен **знати**:

- основні положення туристичного законодавства, національних і міжнародних стандартів з обслуговування туристів;
- базові поняття з теорії туризму, організації туристичного процесу та туристичної діяльності суб'єктів ринку туристичних послуг, а також світоглядних та суміжних наук;
- основні форми і види туризму, їх поділ;
- особливості організації рекреаційно-туристичного простору;
- принципи і методи організації та технології обслуговування туристів;
- принципи, процеси і технології організації роботи суб'єкта; туристичного бізнесу та окремих його підсистем (адміністративно-управлінська, соціально-психологічна, економічна, техніко-технологічна).

Студент повинен **вміти**:

- аналізувати рекреаційно-туристичний потенціал території;
- розробляти, просувати та реалізовувати туристичний продукт;
- організовувати процес обслуговування споживачів туристичних послуг на основі використання сучасних інформаційних, комунікаційних і сервісних технологій та дотримання стандартів якості і норм безпеки;
- виявляти проблемні ситуації і пропонувати шляхи їх розв'язання;
- здійснювати моніторинг, інтерпретувати, аналізувати та систематизувати туристичну інформацію, уміння презентувати туристичний інформаційний матеріал;
- комплексно розв'язувати складні професійні задачі та практичні проблеми у сфері туризму і рекреації.

Компетентності здобувачів зі спеціальності 242 «Туризм» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти:

Інтегральна: Здатність комплексно розв'язувати складні професійні задачі та практичні проблеми у сфері туризму і рекреації як в процесі навчання, так і в процесі роботи, що передбачає застосування теорій і методів системи наук, які формують туризмознавство і характеризуються комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні:

- K03. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо;
- K04. Здатність до критичного мислення, аналізу і синтезу;
- K06. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;
- K07. Здатність працювати в міжнародному контексті;
- K08. Навички використання інформаційних та комунікаційних технологій;
- K10. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово;
- K11. Здатність спілкуватися іноземною мовою;
- K12. Навички міжособистісної взаємодії;
- K13. Здатність планувати та управляти часом.

Спеціальні (фахові, предметні):

- K16. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- K18. Здатність аналізувати діяльність суб'єктів індустрії туризму на всіх рівнях управління;
- K19. Розуміння сучасних тенденцій і регіональних пріоритетів розвитку туризму в цілому та окремих його форм і видів;
- K22. Розуміння принципів, процесів і технологій організації роботи суб'єкта туристичної індустрії та її підсистем;
- K23. Здатність забезпечувати безпеку туристів у звичайних та складних форс-мажорних обставинах;
- K25. Здатність використовувати в роботі туристичних підприємств інформаційні технології та офісну техніку;
- K26. Здатність визначати індивідуальні туристичні потреби, використовувати сучасні технології обслуговування туристів та вести претензійну роботу;
- K29. Здатність діяти у правовому полі, керуватися нормами законодавства;
- K30. Здатність працювати з документацією та здійснювати розрахункові операції суб'єктом туристичного бізнесу.

Програмні результати навчання здобувачів зі спеціальності 242 «Туризм» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти:

- ПР03. Знати і розуміти основні форми і види туризму, їх поділ;
- ПР05. Аналізувати рекреаційно-туристичний потенціал території;
- ПР06. Застосовувати у практичній діяльності принципи і методи організації та технології обслуговування туристів;
- ПР09. Організувати процес обслуговування споживачів туристичних послуг на основі використання сучасних інформаційних,

- комунікаційних і сервісних технологій та дотримання стандартів якості і норм безпеки;
- ПР10. Розуміти принципи, процеси і технології організації роботи суб'єкта туристичного бізнесу та окремих його підсистем (адміністративно-управлінська, соціально-психологічна, економічна, техніко-технологічна);
 - ПР11. Володіти державною та іноземною (ними) мовою (мовами), на рівні, достатньому для здійснення професійної діяльності;
 - ПР14. Проявляти повагу до індивідуального і культурного різноманіття;
 - ПР16. Діяти у відповідності з принципами соціальної відповідальності та громадянської свідомості;
 - ПР17. Управляти своїм навчанням з метою самореалізації в професійній туристичній сфері;
 - ПР20. Виявляти проблемні ситуації і пропонувати шляхи їх розв'язання;
 - ПР21. Приймати обґрунтовані рішення та нести відповідальність за результати своєї професійної діяльності.

Програма атестаційного екзамену спирається на освітньо-професійну програму «Туризм» підготовки бакалавра з туризму. До складання атестаційного екзамену, що проводиться на відкритому засіданні екзаменаційної комісії допускаються здобувачі, які виконали всі вимоги навчального плану.

Атестаційний екзамен проводять як комплексну перевірку знань здобувачів з таких навчальних дисциплін:

1. Міжнародний туризм.
2. Маркетинг в туризмі.
3. Географія туризму
4. Організація туризму.
5. Менеджмент в туризмі
6. Туристично-рекреаційні ресурси України
7. Економіка підприємства в туризмі

Атестаційний екзамен визначає рівень засвоєння здобувачами матеріалів наведених вище фахових навчальних дисциплін, вміння самостійно аналізувати складні економічні явища та процеси, активно використовувати набуті знання у своїй професійній діяльності.

Порядок створення, організації та роботи Екзаменаційної комісії регламентується "Положенням про організацію освітнього процесу в Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова" (від 30.08.2022 р.) та "Положенням про порядок створення та організацію роботи Екзаменаційної комісії в Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова та відокремленому структурному підрозділі «Фаховий коледж ОНУ імені І. І. Мечникова»" (від 25.10.2022 р.).

ПРОГРАМА КОМПЛЕКСНОГО АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ ЗА ФАХОМ «ТУРИЗМ»

Дисципліна 1: МІЖНАРОДНИЙ ТУРИЗМ

Виникнення та етапи розвитку міжнародного туризму. Поняття міжнародного туризму. Форми і види міжнародного туризму. Особливості міжнародного туризму. Статистика туристських потоків. Статистика туристських доходів. Статистика туристських витрат.

Соціально-економічна роль туризму. Функції міжнародного туризму в економіці країни. Фактори розвитку міжнародного туризму. Значення міжнародного туризму. Тенденції розвитку сучасного туризму. Потенціал розвитку туризму в Україні. Іноземний туризм в Україні: динаміка та проблеми розвитку. Міжнародний туризм як засіб інтеграції України у європейський та світовий простір.

Види формальностей у міжнародному туризмі. Державне регулювання туристичних формальностей. Поліцейські формальності. Паспортні формальності. Візові формальності. Туристична віза. Шенгенська віза. Митні формальності. Валютний контроль. Оформлення закордонного паспорта в Україні. Медико-санітарні формальності. Формальності безпеки. Страхування туристів. Медичне страхування туристів. Майнове страхування туристів. Страхування цивільної відповідальності.

Двостороння співпраця в галузі туризму. Багатостороння співпраця. Головні міжнародні туристичні організації. Сутність, структура та інструменти державного регулювання туризму. Механізми підтримки розвитку міжнародного туризму. Правове регулювання розвитку міжнародної туристичної діяльності в різних країнах. Туристична політика держав.

Географічні фактори розвитку міжнародного туризму. Географія світових туристських потоків. Туризм із метою відпочинку і розваг. Європа. Америка. Азійсько-Тихоокеанський регіон. Африка, Близький Схід та Південна Азія. Спортивний туризм. Міжнародні спортивні заходи. Гірськолижний туризм.

Діловий туризм Бізнес-подорожі. Конгресово- виставковий туризм. Ін센сив-туризм. Лікувально-оздоровчий туризм. Релігійний туризм.

Поняття та сутність туристичних ресурсів. Принципи класифікації туристичних ресурсів. Природно-кліматичні туристичні ресурси. Історико-культурні туристичні ресурси. Соціально-економічні туристичні ресурси. Інформаційні туристичні ресурси.

Характеристика списку Світової спадщини ЮНЕСКО. Критерії об'єктів Світової спадщини ЮНЕСКО. Розподіл об'єктів Світової спадщини ЮНЕСКО по країнам світу. Об'єкти Світової спадщини ЮНЕСКО в Україні.

Транснаціональні компанії на ринку міжнародного туризму. ТНК у готельному господарстві. Вплив туристських ТНК на національну економіку. Процеси глобалізації у світовому туризмі.

Дисципліна 2: МАРКЕТИНГ В ТУРИЗМІ

Сутність, зміст, основні поняття маркетингу в туризмі. Сутність і завдання маркетингових досліджень. Методичні основи маркетингових досліджень. Форми організації маркетингових досліджень. Напрямки маркетингових досліджень. Концепція маркетингу в туризмі. Система маркетингової інформації туристського підприємства. Класифікація маркетингової інформації. Система внутрішньої маркетингової інформації. Система зовнішньої маркетингової інформації. Система збору первинної маркетингової інформації. Експертні оцінки як джерело маркетингової інформації. Метод фокус-групи в маркетингових дослідженнях. Система аналізу маркетингової інформації

Сутність та структура туристичного ринку. Оцінювання кон'юнктури туристичного ринку. Визначення ємності туристичного ринку. Сегментація туристичного ринку. Характеристика туристичного продукту. Аналіз структури продуктів виробництва. Життєвий цикл туристичного продукту. Позичування туристичного продукту. Оцінка конкурентоспроможності туристичного продукту.

Конкурентне середовище туристичного підприємства. Аналіз конкурентів. Створення конкурентної карти ринку. Чинники, які впливають на споживачів туристичних послуг. Мотиви поведінки споживачів. Дослідження процесу прийняття рішення щодо купівлі туристичних послуг. Оцінка ступеню задоволеності/незадоволеності споживачів.

Основні концепції системи управління ринковою діяльністю. Цілі функціонування системи маркетингових комунікацій. Схема взаємодії фірми-комунікатора з основними адресатами маркетингових комунікацій. Реклама. Прямий маркетинг. Паблік рилейшенз. Стимулювання збуту. Брендінг. Спонсорство. Участь у виставках та ярмарках. Інтегрування маркетингових комунікацій у містах продажу.

Дисципліна 3: ГЕОГРАФІЯ ТУРИЗМУ

Методологія та методика географічних досліджень в туризмі. Об'єкт, предмет і завдання географії туризму. Географія туризму та рекреаційна географія: спільні риси та відмінності. Туризм як соціо-еколого-економічна система та об'єкт дослідження географічної науки. Еволюція туризму в контексті географічної науки. Туристичний потенціал території та загальна характеристика його складових елементів. Методологічні підходи до комплексної оцінки туристичного потенціалу території

Класифікація та географічна оцінка туристичних ресурсів. Підходи до визначення туристичних та туристично-рекреаційних ресурсів. Умови використання туристичних ресурсів: туристський інтерес та туристське враження. Властивості туристичних ресурсів. Підходи до класифікації туристичних ресурсів. Кадастр туристично-рекреаційних ресурсів. Паспортизація туристично-рекреаційних ресурсів. Економічна, соціальна та екологічна оцінка туристичних ресурсів.

Природні та культурно-історичні туристичні ресурси. Географічна оцінка кліматичних ресурсів. Різновиди кліматичних ресурсів. Характеристика комфортних кліматичних умов. Географічна оцінка бальнеологічних ресурсів. Характеристика мінеральних вод, грязей та озокериту. Бальнеологічні та бальнеогрязьові курорти та курортні місцевості. Географічна оцінка водних туристичних ресурсів. Характеристика океанів, морів, озер, річок як туристичних ресурсів. Узбережжя, як атрактивна туристична зона. Характеристика та види пляжів. Купальний сезон. Географічна оцінка біотичних туристичних ресурсів. Туристична привабливість лісів, лісостепу, степу, болот. Природні ландшафти. Паркові зони, заказники та ботанічні пам'ятки природи як атрактивні туристичні об'єкти. Туристична привабливість представників флори і фауни. Ландшафтні та орографічні туристичні ресурси. Пейзажна естетика, живописність та різнохарактерність ландшафту. Географічна оцінка рельєфу, як туристичного ресурсу. Туристична привабливість гір, гірських хребтів, височин, низовин, карстових печер. Культурна спадщина як ресурс туризму, її матеріальні і нематеріальні складові. Фактори, що визначають туристський інтерес до культурно-історичних цінностей дестинації. Географічна оцінка археологічних туристичних ресурсів. Географія найбільш атрактивних культурно-історичних ресурсів України, Європейського туристичного регіону, світу.

Географія рекреаційних видів туризму. Географічна характеристика купально-пляжного туризму. Географічна характеристика лікувально-оздоровчого туризму. Види лікувально-оздоровчого туризму. Типологія курортів. Географічна характеристика розважального туризму. Різновиди розважального туризму. Географія центрів рекреаційних видів туризму України, Європейського туристичного регіону, світу.

Географія активних видів туризму. Географічна характеристика гірськолижного туризму. Історія, види та інфраструктура гірськолижного туризму. Географічна характеристика гольф-туризму. Географія центрів та регіонів розвитку гольф-туризму в Європейському туристичному регіоні та світі. Географічна характеристика екстремального та пригодницького туризму. Водні, наземні, гірські, повітряні та екзотичні види екстремального туризму.

Географія культурно-пізнавального та подієвого туризму. Види культурно-пізнавального туризму. Географія найбільш атрактивних маршрутів та регіонів розвитку культурно-пізнавального туризму. Географічна характеристика подієвого туризму. Класифікація подієвого туризму. Географія турів, центрів та регіонів подієвого туризму в Україні, Європейському туристичному регіоні, світі. Перспективи та потенціал розвитку подієвого туризму.

Географія релігійного туризму та паломництва. Види, функції та особливості паломництва. Релігійні та культові центри. Релігійні організації. Географія центрів та регіонів паломництва та релігійного туризму у християнстві, ісламі, буддизмі, іудаїзмі, індуїзмі.

Географія міського та ділового туризму, сільського та екологічного туризму. Міста, як туристичні центри, їх функції та типи. Туризм в мегаполісах та його географічна оцінка в умовах глобалізації. Видова структура ділового туризму. Класичні ділові поїздки та МІСЕ-поїздки. Географічна характеристика конгресно-виставкового туризму. Географія центрів та країн розвитку конгресно-виставкового туризму. Характеристика інсентив туризму. Організатори МІСЕ-заходів. Географія центрів ділового туризму в Україні та світі. Основні підходи до визначення сільського туризму. Моделі організації сільського туризму. Географія регіонів та країн розвитку сільського туризму в Україні та світі. Підходи до визначення та ознаки екологічного туризму. Види екологічного туризму.

Туристичне країнознавство та регіонознавство. Туристичний центр. Туристська дестинація. Методика та технологія пошуку, накопичення і обробка країнознавчої інформації. Типова програма країнознавчого дослідження в туристичному бізнесі. Країнознавство та статистична звітність підприємств туристичної індустрії. Принципи та критерії районування в туризмі. Підходи до визначення регіонів, їх різномасштабність. Межі регіону. Сучасні підходи до регіонального поділу світу. Особливості туристичного районування світу згідно з міжнародною туристичною організацією (ЮНВТО). Типологія країн світу в залежності від геополітичного положення (географічного, демографічного, економічного, політичного, історичного), наявності природно-рекреаційних ресурсів, стану туристичної інфраструктури. Природно-географічна, політична, економічна, історична, соціальна та культурна характеристика країн. Послідовність туристичного опису країни

Характеристика туристичних регіонів світу. Провідні туристичні країни регіону, їх туристичні центри, розвинені види туризму. Туристичне районування та зонування території країн пострадянського простору, зарубіжної Європи та країн Східного Середземномор'я. Структура та загальна характеристика Близькосхідного туристичного регіону. Туристичне районування та зонування території країн Південно-Західної Азії, Єгипту та Лівії. Структура та загальна характеристика Південно-Азійського та Азійсько-Тихоокеанського туристичного регіону. Туристичне районування та зонування території країн Південної, Південно-Східної, Східної Азії, Австралії та Океанії. Африканський туристичний макрорегіон. Туристичне районування та зонування території країн Африки. Структура та загальна характеристика Американського туристичного регіону. Туристичне районування та зонування території країн Північної, Південної, Центральної Америки, острівних країн і територій Карибського басейну.

Дисципліна 4: ОРГАНІЗАЦІЯ ТУРИЗМУ

Зародження туристичної діяльності в античному світі. Розвиток туристичної справи у середньовіччі. Значення артефактів. Епоха Відродження та екскурсійна діяльність. Перші екскурсії в Україні. Період становлення екскурсій сер. - кін. ХІХ ст. Перша екскурсія в Одесі. Ялтинське

товариство екскурсій. Кримський гірський клуб та його екскурсії. Організація екскурсій Іваном Франком. Організація екскурсій туристично-краєзнавчими та спортивними товариствами Чорногора, «Пласт», «Сокіл», «Січ». «Золоте десятиріччя» розвитку екскурсознавства і краєзнавства. Екскурсійна справа в умовах тоталітарної держави. Екскурсійна діяльність в незалежній Україні.

Екскурсія як туристична послуга. Місце екскурсовода в екскурсії. Відмінність гіда від екскурсовода. Визначення терміну «гідизм». Мета і завдання екскурсії, її цілісність. Взаємозв'язок мети, теми і назви екскурсії. Принципи проведення екскурсії та її адресність. Сім основоположних ознак екскурсії. Оцінка екскурсії. Вплив екскурсовода на екскурсантів. Сутність екскурсійного методу пізнання навколишнього світу. 10 заповідей туристичної справи.

Параметри класифікації екскурсій. Оглядові екскурсії та їхні особливості. Види тематичних екскурсій. Особливості виробничих екскурсій. Літературні екскурсії та їхні види. Класифікація за способом пересування, складом і чисельністю групи. Екскурсії екстремальні та за покинутими місцинами. Екскурсії казкові та за місцями зйомок фільмів. Екскурсії злочинними та містичними місцями. Екскурсії за місцем проведення: міські, заміські, музейні. За способом пересування: пішохідні, та з використанням різних видів транспорту. За формою проведення: екскурсія-масовка, екскурсія-прогулянка, екскурсія-концерт, екскурсія-спектакль, екскурсія для спеціальної аудиторії, навчальна екскурсія, пробна екскурсія.

Напрями підготовки екскурсії. Антропологія простору і відчуття місця. Поняття «ментальна мапа». Духовне наповнення культурного простору. Історичні періоди в містобудуванні. Особливості античної архітектури. Архітектурні новації Візантійської імперії. Романський і готичний стилі в середньовіччі. Ренесанс і його особливості. Класицизм і ампір в архітектурі України. Явище еkleктизму в історії архітектури. Модерн та його різновидності. Конструктивізм і модернізм в архітектурі. Постмодерністські архітектурні напрями.

Організація хронометражу під час екскурсії, поняття «втрачений час». Поняття «шляхова інформація». Ракурс огляду пам'яток. Розташування групи біля об'єкту показу. Наочне використання «портфелю екскурсовода». Конструктивні переходи в екскурсії. Відстань між групами в 6 екскурсії. Необхідність «перерв» в екскурсії. Порядок складання технологічної карти екскурсії.

Принцип локалізації об'єктів показу. Ознайомлення екскурсантів з об'єктами показу: схема послідовності дій. Показ меморіальної дошки. Технологічні інструменти в екскурсії. Співвіднесення розповіді і показу в екскурсії. Технологічні основи проведення екскурсії. Моторність і локальність в екскурсії. Подолання перепон в екскурсії. Акціональність в екскурсії. Питання під час екскурсії.

Приєм попереднього огляду. Приєм панорамного показу. Приєм пояснення. Приєм коментування. Приєм зорової реконструкції. Приєм

зорового монтажу. Прийом локалізації подій. Прийом абстрагування. Прийом зорового порівняння. Прийом переключення уяви. Рух екскурсантів як прийом. Прийом завдань. Прийом цитування. Прийом посилення на очевидців. Жести екскурсовода: вказівні, просторові, ілюстративні, конструктивні.

Законодавство України щодо організації туристичної діяльності. Принципи децентралізації туристичної діяльності в Україні. Ліцензування екскурсоводів за кордоном. Нагрудний знак «бейдж» екскурсовода. Дозвіл на здійснення туристичного супроводу. Юридичні вимоги до професії «екскурсовод». Права і обов'язки екскурсовода. Повноваження екскурсовода.

Диференційований підхід до організації, змісту й методики підготовки та проведення екскурсій залежно від груп екскурсантів. Формування різних груп екскурсантів. Особливості підготовки та проведення екскурсій для різних груп. Анімовані екскурсії.

Вимоги до професійних навичок екскурсовода. Особисті якості і таланти. Ризики та обмеження в роботі екскурсовода. Анімаційна складова в професії екскурсовода. Інформаційний голод у екскурсовода. Вивчення новаторського досвіду. Професійні організації екскурсоводів. Попит на екскурсійне обслуговування. Екскурсовод як приватний підприємець. Робота екскурсійних бюро. Діяльність Всеукраїнської асоціації гідів. Шляхи підвищення професійної майстерності екскурсовода.

Основні критерії оцінки екскурсії. Обов'язки менеджера, що організовує екскурсію. Картка прослуховування екскурсії. Методичні розробки екскурсій. Діяльність туристичних фірм і екскурсійних бюро з розробки і впровадження екскурсій.

Етапи просування екскурсій. Особисті сайти екскурсоводів. Рекламні буклети і афіші в рекламі екскурсійного продукту. Просування екскурсій через Інформаційно-туристичні центри. Сайти які просувають послуги екскурсоводів. Розробка аудіоекскурсії як просування екскурсоводом своїх послуг. Робота з рекламою в екскурсійних бюро.

Дисципліна 5: МЕНЕДЖМЕНТ В ТУРИЗМІ

Менеджмент туризму: сутність, основні підходи. Суб'єкт та об'єкт управління, їх характеристика, взаємодія. Формування і розвиток науки про управління. Принципи, рівні, цілі, завдання менеджменту. Поняття процесу управління. Функції менеджменту як виду управлінської діяльності: поняття та класифікація функцій менеджменту.

Сутність і класифікація методів менеджменту. Економічні методи управління, організаційно-розпорядчі методи управління та соціальні методи управління. Суть і види управлінських рішень. Основні підходи до прийняття рішень. Процес прийняття рішень. Методи прийняття рішень. Моделювання. Методи прогнозування. Організація та контроль виконання рішень. Типологія стилів керівництва.

Туризм як об'єкт управління. Ринок туристських послуг: характеристика і учасники. Суб'єкти туристського ринку: туроператори і тур

агенти; готельні заклади; заклади харчування. Система і структура управління туризмом.

Планування в організації. Поняття "планування", його місце серед функцій управління. Стратегічне планування. Оцінка та аналіз зовнішнього середовища. Управлінське дослідження внутрішнього середовища. Вивчення стратегічних альтернатив. Методи розробки планів. Планування розвитку підприємств готельно-ресторанного господарства.

Організація як об'єкт управління і функція менеджменту. Сутність організації. Формальні й неформальні організації. Види організацій. Характеристики організацій. Внутрішні складові організації та їх взаємозв'язок. Моделі організацій як об'єкт управління. Організаційні взаємодії та повноваження.

Організація як функція менеджменту Організаційно-функціональна структура сучасних підприємств готельно-ресторанного господарства. Поняття та класифікація організаційних структур управління. Вибір структури. Формування організаційних структур управління. Етапи формування організаційних структур управління. Основні вимоги до організаційних структур управління. Методи побудови та вдосконалення організаційних структур. Типи організаційних структур в готелях.

Забезпечення ефективної діяльності організації. Мотивація як функція менеджменту в туризмі. Мотивація в туристичному підприємстві: визначення, сутність, розвиток, концепції. Теорії мотивації персоналу. Змістовні теорії мотивації. Процесійні теорії мотивації. Мотивація та компенсація. Менеджмент мотивації персоналу туристичного підприємства та готельно-ресторанного господарства. Методи й інструменти мотивації персоналу. Тема 11. Контроль як функція менеджменту.

Функція контролю в туристичному та готельно-ресторанному бізнесі. Зміст, види, принципи та процес здійснення контролю на підприємствах туризму та готельно-ресторанного бізнесу.

Управління збутом туристського продукту. Основні форми роботи туристських підприємств з організації збуту туристського продукту. Характеристика основних форм продажу туристського продукту. Особливості управління збутом туристського продукту.

Управління персоналом підприємств туристської індустрії. Роль людського фактору в управлінні туристським підприємством. Критерії добору працівників підприємств в тур індустрії. Ефективна кадрова політика: принципи побудови, цілі та завдання. Система управління трудовими ресурсами.

Керівництво: влада та особистий вплив. Лідерство. Влада, вплив, лідер. Форми влади та впливу. Практичне використання впливу. Теорії лідерства. Поведінковий підхід до лідерства. Стель, задоволеність та продуктивність. Ситуаційні підходи до ефективного лідерства. Управління конфліктами, змінами, стресами. Природа конфліктів в організації. Управління конфліктною ситуацією. Природа організаційних змін. Управління змінами. Організаційний розвиток. Природа стресу. Стресовий стиль життя.

Управління продуктивністю. Комплексний підхід до питань продуктивності. Управління за критерієм продуктивності. Комунікації, прийняття рішень і керівництво в ділі забезпечення продуктивності. Нові підходи в управлінні продуктивності праці.

Дисципліна 6: ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНІ РЕСУРСИ УКРАЇНИ

Спелеологічні туристичні ресурси. Орографічні туристичні ресурси. Кліматичні туристичні ресурси. Гідрографічні (водні) туристичні ресурси. Бальнеологічні туристичні ресурси. Рослинні туристичні ресурси. Фауністичні туристичні ресурси.

Природоохоронний фонд України. Найзначніші об'єкти природно-заповідного фонду України. Біосферні заповідники. Природні заповідники. Національні природні парки. Ботанічні сади. Дендрологічні парки. Зоопарки. Парки пам'ятки садово-паркового мистецтва.

Археологічні ресурси. Древньогрецькі пам'ятки архітектури. Печерні міста та скальні монастирі. Пам'ятки часів Київської русі. Культові пам'ятки дерев'яного та кам'яного зодчества. Фортифікаційні споруди Пам'ятки садово-паркового мистецтва. Пам'ятки цивільної архітектури. Архітектурні комплекси міст. Музеї. Архітектурно-історичні та культурно-історичні заповідники. Пам'ятки, які занесені до списку європейської та світової спадщини. Біосоціальні туристичні ресурси України. Визначення поняття біосоціальних туристичних ресурсів. Структура біосоціальних туристичних ресурсів. Регіональний розподіл біосоціальних туристичних ресурсів. Найзначніші біосоціальні туристичні ресурси України. Подієві туристичні ресурси України. Визначення поняття подієвих туристичних ресурсів. Структура подієвих туристичних ресурсів. Регіональний розподіл подієвих туристичних ресурсів. Найзначніші подієві туристичні ресурси України.

Поняття гомогенних РТР. Гомогенні РТР в Україні. Території розселення національних меншин. Поняття і структура парарекреаційних РТР. Парарекреаційні РТР в Україні. Сутність поняття суперточка-тур. Об'єкти рангу суперточка-тур в Україні.

Дисципліна 7: ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА В ТУРИЗМІ

Поняття підприємства, цілі і завдання його створення. Підприємство як господарча система і форма реалізації підприємництва.

Методи вимірювання та показники обсягу діяльності підприємства, їх специфіка за галузями господарювання. Виробнича програма туристичного підприємства. Експлуатаційна програма готелю. Планування товарообігу закладу ресторанного господарства.

Фактори, що визначають обсяги виробництва продукції та послуг. Показники планування виробничої програми.

Виробнича потужність підприємства. Планування виробничої потужності. Поняття і значення техніко-технологічної бази виробництва. Складники техніко-технологічної бази, найефективніші способи її

формування на підприємстві. Особливості формування виробничої бази на підприємствах різних галузей. Основні та обігові кошти підприємства. Їх визначення та класифікація. Знос та його види. Амортизація, та методи її нарахування.

Поняття персоналу в контексті економічних понять трудових ресурсів, кадрів, трудового потенціалу та ін. Категорії персоналу підприємства (керівники, спеціалісти, службовці, робітники). Поділ персоналу за професіями і кваліфікацією. Визначення чисельності окремих категорій працівників. Кадрова політика й система управління персоналом підприємств. Сучасні вимоги держави й фірми до ділових якостей різних категорій персоналу. Продуктивність праці як економічна категорія. Методичні підходи до розрахунку продуктивності праці на виробничих підприємствах. Чинники зростання продуктивності праці. Наявні резерви зростання продуктивності праці та заходи для їх використання в сучасних умовах господарювання. Розрахунки можливого зростання продуктивності праці за рахунок окремих і певної сукупності чинників. Мотивація як процес стимулювання людей до ефективної трудової діяльності. Методи мотивації трудової діяльності. Поняття оплати праці. Основна заробітна плата й додаткова оплата праці. Функції оплати праці та їх реалізація. Мінімальна заробітна плата. Тарифна система. Єдина тарифна система розрядів і коефіцієнтів з оплати праці.

Поточні витрати, собівартість продукції як комплексний економічний показник. Включення поточних витрат виробництва до собівартості продукції (послуг). Класифікація витрат на виробництво за окремими ознаками (ступенем однорідності, зв'язком з обсягом виробництва, способом обчислення на одиницю продукції). Структура поточних витрат за окремими групами первинних елементів на підприємствах різних галузей і тенденція її зміни з часом.

Зміст і методика обчислення кошторису виробництва. Розрахунки кошторису виробництва за окремими економічними елементами. Калькулювання та його місце в економічних розрахунках. Об'єкти калькулювання й калькуляційні одиниці. Обґрунтування й вибір стратегії зниження поточних витрат на підприємствах України.

Поняття, роль і функції ціни в ринковій економіці. Види цін та сфери їх застосування. Методи встановлення ціни: собівартість плюс прибуток; забезпечення фіксованої величини прибутку; за рівнем поточних цін (конкуренції); за рівнем попиту тощо. Шляхи вдосконалення ціноутворення на продукцію (послуги) в Україні.

Прибуток і дохід як основні показники фінансових результатів діяльності підприємства. Джерела формування загальної величини прибутку (доходу) підприємства. Типова схема використання прибутку (доходу) підприємства. Точка беззбитковості.

Рентабельність як відносний показник ефективності діяльності підприємства.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

Результати складання здобувачами вищої освіти атестаційного екзамену екзаменаційна комісія оформляє протоколом. Результати виконання атестаційного екзамену відбувається за критеріями, представленими у таблиці 1.

Таблиця 1

Критерії оцінювання результатів виконання завдань атестаційного екзамену

Оцінка			Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів
за системою ОНУ	за шкалою ЄКТС	за національною школою	
90 – 100 балів	А	Відмінно	Здобувач у повному обсязі засвоїв всі обов'язкові компоненти освітньої програми, вміє вільно та логічно відповісти на поставленні питання, аргументує свою відповідь; вільно користується широким арсеналом термінів та понять для доведення своєї думки, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу; демонструє творчий підхід у процесі викладу матеріалу та виконання практичного завдання. Практичне завдання виконано повністю, відповідь обґрунтовано і оформлено належним чином.
85 – 89 балів	В	Добре	Здобувач у повному обсязі засвоїв всі обов'язкові компоненти освітньої програми, вміє вільно та логічно відповісти на поставленні питання, аргументує свою відповідь; вільно користується широким арсеналом термінів та понять для доведення своєї думки, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу; демонструє творчий підхід до викладу матеріалу та виконання практичного завдання, але допускає незначні помилки, що легко виправляє при зауваженні екзаменатора. Практичне завдання виконано повністю, відповідь обґрунтовано, але припущено незначні неточності у розрахунках або оформленні.
75-84 бали	С	Добре	Здобувач недостатньо повно та ґрунтовно засвоїв компоненти освітньої програми, правильно використовує основні поняття, вміє самостійно викласти зміст питань, практичне завдання виконано повністю, відповідь аргументовано, але допускає дві-три помилки.
70 – 74 бали	Д	Задовільно	Здобувач недостатньо ґрунтовно засвоїв компоненти освітньої програми. Вміє використовувати основні поняття, але допускає неточності, викласти зміст поставлених питань непослідовний. Допускає суттєві помилки, які виправляє за уточнюючих питань екзаменаторів.

			Практичне завдання виконано не в повному обсязі або є суттєві помилки у розрахунках чи оформленні.
60 – 69 балів	E	Задовільно	Здобувач засвоїв більшість питань освітньої програми, але недостатньо ґрунтовно. Допускає неточності і помилки під час відповіді, виправити деякі з яких самостійно не може навіть за уточнюючих питань екзаменаторів. Дає неповні відповіді без аргументації. Практичне завдання виконано не в повному обсязі або є суттєві помилки у розрахунках чи оформленні.
35 – 59 балів	F	Незадовільно	Здобувач не засвоїв більшості тем обов'язкових компонентів програми, не вміє викласти зміст більшості основних питань. Може відтворити фрагменти правильної відповіді на питання лише за допомогою екзаменаторів. Практичне завдання виконано менш ніж на 60%.
0 – 34 бали	FX		Здобувач має фрагментарні знання. Не володіє науковою термінологією, не вміє викласти програмний матеріал або здобувач повністю не знає програмного матеріалу, практичне завдання не виконано.

Рекомендована література

1. Андренко І. Б., Кравець О. М., Писаревський І. М. Менеджмент туризму: навч. посібник. Х.: Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім.О.М. Бекетова. 2014. 402 с.
2. Аріон О.В., Уліганець С.І. Географія туризму: навчально-методичний посібник К:Альтерпрес, 2013. 266 с.
3. Безуглий В.В., Костащук І.І., Яворська В.В. Географія всесвітньої спадщини (туристичні атракції). Дніпро: ЛІРА, 2021. 528 с.
4. Бейдик О.О. Рекреаційні ресурси України: навчальний посібник К.: Альтерпрес, 2011. 462 с.
5. Білоусов О.М., Лугінін О.Є., Морозова О.С., Соколова Л.В. Менеджмент туристичної галузі : підручник. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2017. 580 с.
6. Божидарник Т. Міжнародний туризм: Підручник. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 312 с.
7. Географічні аспекти розвитку туризму (на прикладі України та Польщі). В.Г. Явкін [та інші].Чернівці: Чернівецький національний університет, 2010. 344 с.
8. Гетьман О. О., Шаповал В. М. Економіка підприємства: Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2010. 488 с.
9. Гринчуцький В. І., Карапетян Е. Т., Погріщук Б. В. Економіка підприємства: Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2010. 304 с.
10. Дядечко Л.П. Економіка туристичного бізнесу К.: Центр учбової літератури, 2007. 224 с.

11. Забалдіна Ю.Б. Маркетинг туристичного підприємства. Навч. пос. К.: Музична Україна, 2002. 196 с.
12. Кифяк В.Ф. Організація туристичної діяльності в Україні. Чернівці, 2003. 300 с.
13. Кіптенко В.К. Менеджмент туризму: Посібник. К.: Знання, 2010. 502 с.
14. Кляп М.П., Шандор Ф.Ф. Сучасні різновиди туризму: навчальний посібник К.: Знання, 2011. 334 с.
15. Козловський Є.В. Правове регулювання туристичної діяльності. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2015. 272 с.
16. Король О.Д., Крачило М.П. Менеджмент туризму: Навч. посіб. К.: Знання, 2009. 248 с.
17. Кудла Н. Є. Менеджмент туристичного підприємства. К.: Знання, 2012. 343 с.
18. Кудла Н.Є. Маркетинг туристичних послуг: навч. посібник. К.: Знання, 2011. 351 с.
19. Кузик С.П. Географія туризму: навч. посібник. Київ: Знання, 2011. 271 с.
20. Любіцева О. О. Методика розробки турів : навчальний посібник. Київ: Альтерпрес, 2003. 104 с.
21. Любіцева О. О. Ринок туристичних послуг : навч. посіб. 2-ге вид., переробл. та допов. К.: Альтерпрес, 2003.
22. Любіцева О.О. Паломництво та релігійний туризм: навчальний посібник. К.: Альтерпрес, 2011. 416 с.
23. Любіцева О.О., Панкова В.Є., Стафійчук Є.В. Туристичні ресурси України: навчальний посібник. К.: Альтерпрес, 2007. 369 с.
24. Мальська М. П., Бордун О. Ю. Організація та планування діяльності туристичних підприємств: теорія та практика. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. - 248 с.
25. Мальська М. П., Бордун О. Ю. Планування туристичної діяльності: підручник. Київ: Знання, 2010. 310 с.
26. Мальська М. П., Худо В. В. Туристичний бізнес : теорія та практика. Навч. посібник. К.: Центр учбової літератури. 2007. 424 с.
27. Мальська М.П. Маркетинг туризму: Підручник. Львів: Український бестселер, 2015. 364 с.
28. Мальська М.П., Антонюк Н.В., Ганич Н.М.. Міжнародний туризм і сфера послуг: підручник, К.: Знання, 2008. 661 с.
29. Мальська М.П., Пурська І.С. Міжнародна маркетингова діяльність: Підручник. К.: ЦУЛ, 2013. 288 с.
30. Мальська М.П., Худо В.В. Менеджмент туризму. Вступ до спеціальності: Навч. посіб. Л.: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2012. 354 с.
31. Мальська М.П., Худо В.В., Цибух В.І. Основи туристичного бізнесу: Навч. посіб. К.: Центр навчальної літератури, 2014. 232 с.
32. Масляк П.О. Рекреаційна географія: навч. посіб. К.: Знання, 2008. 343 с.
33. Мелконян Д. В., Яворська В. В. Статистика в туризмі : навч. посіб. Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2021. 195 с.

34. Панченко Ю.В., Лугінін О.Є., Фомішин С.В. Менеджмент внутрішнього і міжнародного туризму : навч. посіб. Херсон : Олді-плюс, 2017. 342 с.
35. Писаревський І. М., Погасій С. О., Поколюдна М. М. Організація туризму : підручник. Харків: ХНАМГ, 2008. 541 с.
36. Писаревський І. М., Тонкошкур М. В. Планування та організація туристських маршрутів: Підручник. Х.: ХНАМГ, 2011. 304 с.
37. Правик Ю.М. Маркетинг туризму: підручник. К.: Знання, 2008. 303 с.
38. Рекреаційно-туристичні ресурси України з основами туристичного ресурсознавства: навчальний посібник / Н.О. Алешугіна, О.В. Барановська, М.О. Барановський, О.О. Зеленська, І.В. Смаль, І.М. Філоненко. Чернігів: Вид-во ЧНТУ, 2015. 492 с.
39. Рутинський М.Й. Географія туризму України: навчально-методичний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2004. 158 с.
40. Сич В. А., Яворська В. В., Коломієць К. В. Основи екологічного туризму: навч. посіб. Одеса: Вид-во "Друк Південь", 2018. 232 с.
41. Смирнов І.Г., Любіцева О.О. Маркетинг сталого туризму. Навч. посібник. Київ: Ліра-К. 2020. 220 с.
42. Смирнов І.Г., Фоменко Н.В. Міжнародний туристичний бізнес: навч.-мет. пос. І.-Ф.: Галицька академія, 2009. 154 с.
43. Сокол Т. Г. Основи туристичної діяльності : підручник. Київ : Грамота, 2006. 264 с.
44. Стафійчук В.І. Рекреалогія. Навчальний посібник. К. : Альтерпрес, 2006. 264 с.
45. Ткаченко Т. І. Сталий розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу. К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2009. 463 с.
46. Топчієв О. Г., Коломієць К. В., Сич В. А., Яворська В. В. Структурування рекреаційно-туристичного потенціалу на засадах географічного середовища. Кам'янець-Подільський: Видав. Панькова А. С., 2020. 332 с.
47. Топчієв О. Г., Яворська В. В., Сич В. А., Коломієць К. В. Рекреаційно-туристичний потенціал: напрями систематики і кваліметричної оцінки. Навчальний посібник ; Одес. нац. ун-т імені І. І. Мечникова. Одеса : Бондаренко М.О., 2022. 280 с.
48. Туристичне країнознавство: країни лідери туризму: навчальний посібник / заг. ред. О.О. Любіцевої. К.: Альтпрес, 2008. 436 с.
49. Федорченко В. К., Пазенок В. С., Кручек О. А. Туризмологія: концептуальні засади теорії туризму. К. : ВЦ «Академія», 2013. 368 с.
50. Юрченко С. О., Юрченко О. Є. Міжнародний туризм: навчальний посібник для студентів спеціальностей «Туризмознавство». Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2016. 328 с.